

FERENCZ JÓZSEF-EMLEKÜNNEPÉLY.

I.

— Délelőtt a templomban. —

Imádság.

Mondotta : Vári Albert vallástanár.

Gondviselő Istenünk! Szerető jó Atyánk! Mint az első tanítványok Jeruzsálemben a Mester eltávozása után árvaságuk és elhagyatottságuk érzetében, csüggedten, de mégis bizva, leverten, de semeiket az égre emelve imádkoztak : úgy keresünk mi is tégedet eme drága történelmi emlékekkel megszentelt városban az emlékezés és a remény, az aggodás és a bizalom, a töprengés és a hit kettős érzelmei között. Mi is láttuk eltávozni körülünkől a mi Mesterünket, aki ez élet sivatag pusztaságain világító szövétnekünk volt ; akiből úgy táplálkozott a mi lelkünk, mint a szőlővesszők a szőlőtőkéből ; aki körül olyan biztonságban éreztük magunkat, mint a nyáj a jó pásztor körül ; aki nekünk az út, élet és igazság volt ; aki nemcsak benn az egyházban vezetett, hanem kifelé is megtestesítője volt szent vallásunk igazságainak és evangéliumi egyszerűségének. Óh, miként gerjedezett mindig szívünk, amikor hallhattuk ékesen szóló ajkairól az életnek beszédeit s követhettük prófétai lelkének bölcs tanácsait. És amidőn lehanyatlott a kéz, mely 52 éven keresztül biztosan vezetett az élet különböző áramlatai között ; amidőn elnémultak az ajkak, amelyekről, mint az édes méz, úgy folytak az evangélium igéi ; amidőn végképpen lecsukódtak a szemek, amelyeknek éber virrasztása mellett olyan nagy bátorságban éreztük magunkat : óh milyen nagy üresség, milyen pótolhatatlannak látszó hiányosság támadt körülöttünk és lelkünkben ! Csüggedten és megtörve, szívünkben bánattal, szemünkben könnyekkel réztük most a nyitott sirt, majd reménységgel tekintettünk fel az égre. De nem volt akaratumknak bátorsága s hitünknek ereje. Földhöz

szegzett lábakkal vártuk óh Uram, a te szódat és gondviselő kezedenk intését. Te, miként hajdan a tanítványoknak, nekünk is szólottál: „Férfiak, mit álltok itt, nézván a mennybe?“

Miként kezdetben teremő erődnek „legyen“ szavára világosság lett a földön: úgy a mi lelkünkben is a csüggedés, a bánat és lemondás helyébe egy új világ: a hitnek világa költözött. Ez új világ fényénél látunk tégedet óh nagy Isten, mint egyetlen Urát és Istenét a mi Atyáinknak, akiket megfoghatatlan bölcseséggel vezettél egy szép és küzdelmes történelmen keresztül; akiket megáldottál most a türelemnek és lemondásnak, majd a bátorságnak és cselekvésnek lelkével, hogy vész és vihar között bizton vezessék az egyház hajóját az óhajtott cél felé. Látunk tégedet, aki mint a történelemnek örökkön élő lelke, ott voltál, amidőn e nemes város falai között elhangzott a prófétai szódat: „a hit Isten ajándéka s azért mindenki azt a vallást kövesse, amelyet akar“. Ott voltál akkor, amikor a szabadságért küzdött hős lélekbörtöne falára írta a jós ígéket: „Semmi sem fogja az igazságot útjában feltartóztatni“. Amikor pedig az elfogultság és türelmetlenség viharai ostromolták megfogyatkozott néped hajóját: akkor is ott voltál, mint ébren örködő atyai szem és kéz, hogy a veszély idején védő szárnyaidat kiterjeszd az üldözött egyház felett. Amikor pedig a lezajlott százados viharok után tisztulni kezdett a láthatár s a haragos fellegek elültével felragyogott a reményt és békét hirdető szivárvány: akkor ismét a te nevedben és segítségeddel éppen ebben a templomban és ezen a szószéken bontották ki apostolaid a hitszabadság régen behajtott lobogóját.

Látunk tégedet a multak történelmében óh örök Isten, de itt és e pillanatban is szívünk dobogásában, lelkünk ihletésében halljuk lágyan zengő atyai szavaidat: „Hát én nem adtam volt nektek azt a bölcs vezért, aki népeknek világossága és reménysége vala, akire, amíg élt, büszkeséggel tekintettek s halála után a hála és kegyelet érzelmei között emlékeztek? A gyöngye és törekeny testet nem én ruháztam-e fel az erős és nagy lélekkel, hogy egy emberöltőn keresztül vezéretek és világosságotok lehessen?“

Bízató és bátorító szavadra gyermeki alázatossággal hajtjuk meg magunkat előtted s kegyeletünk mellett hálaünk mélységes érzésével áldozunk előtted. Hálásan ismerjük el, hogy te küldötted volt nekünk őt s te áldottad meg a Mózes próféta vezéri talentuma mellett a Salamon király bölcsességével, az Áron ékesszólásával, a Dávid vallásosságával, a József kegyességével és a pát-

riárlák hosszú életével. A te erőd, hatalmad és nagyságod dicsőült meg benne, hogy legyen köztünk fénlő szövétnék, országodat építő apostol s most bűnbánatra hívó, majd reményt, vigasztalódást adó és tetterre serkentő próféta.

Még fr. ss a hant sírja fölött. Még nem gyógyultak be a veszteség fájalmától vérző sziveink, de azért az élet int, az ő szeleme és végrendelete parancsol, hogy tovább haladjunk s egyházunk hajóját tovább vezessük a cél felé s mennél nehezebb az időknék járása, mennél kedvezőtlenebbek a külső szelek, annál több figyelemmel, körültekintéssel és megfontolással kormányozzuk azt. Oh te, aki válságos időkben mindig ott voltál, te mutasd meg jó Atyánk, hogy kit állítsunk az élre, kinek kezébe adjuk a kormányt és azt a drága lobogót, amelyet őseink, ha vihartól tépetten is, de mindig fenn hordoztak. Amiként elküldötted az első tanítványokra a reményt, vigasztalást adó, az értelmet világosító és bátor tettekre sarkaló szentleket, úgy hasson át minket is az a sebes szél zúgásához hasonló zendülés, hogy annak áldott ihletésére költözzék belénk az erős hitnek és törhetetlen bátorságnak, az együttérzésnek és együttakarásnak lelke; hogy a fájdalmas emlékü nagypéntek után jöjjön el a munkára serkentő pünköst ünnepe.

Szent és drága örökséget bízál reánk jó Atyánk. Segélj, hogy ez örökségre méltóknak bizonyuljunk. Azt könnyelműen el ne tékozoljuk, meggondolatlanul kockára ne tegyük s e világ hiábavalóságai által megrontani ne engedjük, hanem mint hűséges örökösök sáfárkodjunk isteni akaratod és Jézus tanításai szerint. Az óbort új tömlőkbe töltve, a régi igazságokat az újkor igaz értékeivel meggazdagítva adjuk át utódainknak. Ebben a szent munkában igaz lélekkel vegyen részt a kicsiny és a nagy, az ifjú és az öreg, a férfi és a nő. Aki első akar lenni közöttünk, az legyen a többinek szolgálója; mert az embernek fia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem, hogy ő szolgáljon másoknak. Ne csak hangozzék, hanem mint kovász, járja át a lelkeket s irányítsa cselekedeteinket ama jézusi nagy parancsolat: „Arról ismernek meg titeket, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretitek“.

Te voltál őh egyetlen igaz Isten! népednek őrző pásztora a lefolyt századok viszontagságai és megpróbáltatásai között. Soha el nem fáradó gondviseléssel te védelmezted akkor, amikor ellenségei „erővel, fegyverrel, csalárdsággal és minden nagy hatalmassággal“ ellene támadtak. Most is csak egyedül reád nézünk hitünk és bizalmunk szemével; mert a körülöttünk levő nagy

bizonytalanságban egyedül a te lényed és gondviselésed az egyetlen bizonyosság. Hogy mit hoz reánk a jövő, azt mi nem tudhatjuk. De bármi jöjjön, csak te légy velünk, mert ahol te vagy, ott nem árt fegyver, börtön, halál, sőt szebb jövőt talál az üldözött egyház. Ezt a szebb jövőt hozd el reánk jó Atyánk, hogy lelki Sionunk megvigasztaltassék, hogy kapuinkon és kerítéseinken belől a béke és testvériség, a szeretet és megértés angyalai csókolgassák egyik a mást. Amen.

Jézus útja az unitarizmus diadalma.

(Emlékezés.)

Mondotta: **Dr. Kiss Elek** theol. akad. dékán.

Alapige: Mt. V. 13. 14.

A leírás szerint Jézus megkereszteleésekor a kék égről lemosolygott a nap s örömmel szólt az Úr: Ez az én szerelmes fiam, kiben nekem kedvem telik.

Ilyen lehetett a tordai jelenet is 360 év előtt, mikor Isten Dávid Ferenc, kedves fia által tudtul adta a világnak, hogy a hit és vallás dolgaiban is szabad a lelkiismeret. Beragyogott a nap s megaranyozta homlokát a mártírsorsú nagy prófétának, ki lelki élményein át Isten ihletétől vezetve, kitermelte önmagából az igazi unitarizmus fundamentumát: a keresztényi szeretet által irányított lelkiismereti szabadságot.

Negyedfélszáz év után csodálatosképen újból Tordán bontogatja szárnyát a meggyötört lelkiismeret s vagy temetkezni jött haza a D. F.-féle szabadszelleme unitarizmus, vagy pedig, hogy Antheusként új erőt merítsen a termékeny anyaföld kebeléből. Szokás, hogy elvéhnedt hősök halálukat sejtve, visszatérnek gyermekkori kedves helyeikre s otthon nyugodtabban várják a véget s könnyebben hajtják fejeiket örök pihenőre.

Az is szokás azonban, hogy romlatlan lelkű emberek szülői házuknak táján új energiát nyernek további küzdelmeikben s szívük és lelkük megtisztulva és megerősödvé, otthon nyerik az ihletet és a lendületet új magasságok megvívására.

Örömmel látom kedves arcotokat, drága Testvéreim! s kiragyogni